

KAMU POLİTİKALARI NEDEN VE NASIL DEĞİŞİR? XI. KAMU POLİTİKALARI ÇALIŞTAYI GENİŞLETİLMİŞ BİLDİRİ ÖZETİ KİTABI

@esmaarzukskan

31 MAYIS-1 HAZİRAN 2024
Bandırma-Balıkesir / TÜRKİYE

ISBN: 978-625-94286-4-2

Kamu Politikaları Neden ve Nasıl Değişir?
XI. Kamu Politikaları alıştayı Genişletilmiş Bildiri zeti Kitabı

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Sinem ATAY

Prof. Dr. Gökhan ORHAN

31 Mayıs-1 Haziran 2024

Bandırma-Bahkesir / TÜRKİYE

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Kitap Adı / Editörler:

Kamu Politikaları Neden ve Nasıl Değişir?

XI. Kamu Politikaları Çalıştayı Genişletilmiş Bildiri Özeti Kitabı

Dr. Öğr. Üyesi Sinem ATAY

Prof. Dr. Gökhan ORHAN

Kamu Politikaları Neden ve Nasıl Değişir? XI. Kamu Politikaları Çalıştayı, 31 Mayıs-1 Haziran 2024 tarihlerinde Kamu Politikaları Analizi Türkiye Çalışma Grubu tarafından Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Bu kitap, sadece Sempozyumda sunulan bildirilerin genişletilmiş özetlerinin bir kısmını içermektedir. Kitabın tüm yayın hakları Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi'ne aittir. Yayıncı veya editörlerin izni olmadan eserin herhangi bir bölümü yeniden basılamaz ve çoğaltılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitapta yer alan yayınların her tür görüş, etik, içerik vb. sorumluluğu yazarlarına aittir.

Sayfa Tasarımı: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü

Kapak Tasarımı: Esmâ Arzu KUŞKAN

1. Baskı 2024

ISBN: 978-625-94286-4-2

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Yayınları

Merkez Adres: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Merkez Yerleşkesi, 10200, Bandırma-Balıkesir / TÜRKİYE

Tel: 0 (266) 717 01 17

e-mail: kurumsaliletisim@bandirma.edu.tr

ÖNSÖZ

Kamu politikaları, karmaşık ve devingen toplumsal süreçlerin bir ürünüdür. Esas olarak toplumların refahını artırmada önemli rol oynaması beklenen bu politikalar zaman içinde çeşitli nedenlere bağlı olarak değişim geçirebilmektedir. Sosyo-ekonomik koşullar, küresel gelişmeler, teknolojik ilerlemeler, salgınlar ve toplumsal talepler gibi hususlar politika yapıcılarının gündemini, politikaların yapılma ve uygulanma süreçlerini şekillendirmede etkili olmaktadır. Gündelik yaşamda karşılaştığımız bu değişimleri ve süreçleri incelemenin önemli olduğu fikriyle, XI. Kamu Politikaları Çalıştayında sunulan bildirilerin bir kısmının yer aldığı mevcut çalışma alana katkı sunma niyetindedir.

İlk olarak, Z. Nurdan Atalay ve Gökhan Orhan, Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında yaşanan değişimi yükseköğretim özelinde ele almakta ve bunu yaparken de çok düzeyli yönetim süreçlerinin oyuncularının etkilerine odaklanmaktadır. Yazarlar, kurumların işleyişinde formel yapının ötesinde fikirlerin, söylemlerin ve iş yapma pratiklerinin yükseköğretim kurumlarını nasıl inşa ettiğini ve değiştirdiğini ortaya koyabilmek için yeni kurumsalcı yaklaşıma başvurmaktadır.

Ardından, Sinem Atay ve Gökhan Orhan 2000li yıllardan günümüze Adalet ve Kalkınma Partisinin yerleşme konusunda atmış olduğu adımları ve yerleşme-merkezleşme ikileminde iktidarın merkezleşme lehine nasıl pozisyon değiştirdiğini irdelemeye çalışmıştır. Bu çalışmada, değişimin arkasında yatan nedenlerin neler olduğunu ve değişimin meşrulaştırılması için hangi söylemlerin kullanıldığını yorumlamacı yaklaşım çerçevesinde ele almışlardır.

Tolgahan Aydıner küreselleşme sonrası kentlerde ortaya çıkan güç dengelerini ve kentsel siyasetin çeşitli oyuncularının politikaları etkileyebilme kapasitesini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kentsel kararlarda ve yerelde yaşanan sorunları çözmeye belediye meclisinin ne derece etkili olabildiğini tartışan çalışma, politika süreçlerinde gittikçe güç kazanan farklı oyunculara bağlı olarak karar alma süreçlerinin nasıl şekillenebileceğine dair görüşler de ortaya atmaktadır.

Yaşlı bakımına yönelik tartışmasını “taşeron evlatlık” kavramı üzerinden yürüten İbrahim Hüseyin Cansever, bu alandaki politikaların değişimini Türkiye’nin değişen sosyo-ekonomik ve demografik koşullarıyla ilişkilendirmektedir. Aile bireylerinin ve devlet kurumlarının hizmet sağlamada yetersiz kaldığı noktada yaşlı politikalarının hızlı bir şekilde taşeron evlatlık üzerinden şekilleneceğini ileri süren yazara göre bu alanda çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılması aciliyet arz etmektedir.

Sedat Çobanoğlu’nun çalışması ise ülkemizde son zamanlarda ithalat üzerinden şekillenen hayvancılık politikaları konusundadır. Hayvancılık sektöründe yaşanan değişimler sebebiyle geldiğimiz noktada kamu yararı göz ardı edilir ve kimi şirketler karını artırırken et üreticisinin de bu gelişmelerden olumsuz etkilendiğini ileri süren yazar, mevcut durumun nasıl değiştirilebileceğine dair kimi öneriler de getirmektedir.

KURULLAR

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Muhittin Acar
Prof. Dr. A. Argun Akdoğan
Prof. Dr. Birgül Ayman Güler
Prof. Dr. Caner Bakır
Prof. Dr. Mustafa Kemal Bayırbağ
Prof. Dr. Can Umut Çiner
Prof. Dr. Elif Erişen
Prof. Dr. Hüseyin Gül
Prof. Dr. Şenay Gökbayrak
Prof. Dr. Naci Karkın
Prof. Dr. Özer Köseoğlu
Prof. Dr. Göktuğ Morçöl
Prof. Dr. Gökhan Orhan
Prof. Dr. Murat Önder
Prof. Dr. Barış Övgün
Prof. Dr. Hüseyin Özgür
Prof. Dr. Nail Öztaş
Prof. Dr. Songül Sallan Gül
Prof. Dr. Mehmet Zahid Sobacı
Prof. Dr. Savaş Zafer Şahin
Prof. Dr. Hasan Engin Şener
Prof. Dr. A. Menaf Turan
Prof. Dr. Mete Yıldız
Doç. Dr. Elvettin Akman
Doç. Dr. Yıldız Atmaca
Doç. Dr. Süha Oğuz Albayrak
Doç. Dr. Hatice Altunok
Doç. Dr. Cenay Babaoğlu
Doç. Dr. Ulaş Bayraktar
Doç. Dr. Ahmet Barbak
Doç. Dr. Serap Emil
Doç. Dr. Güneş Ertan

Doç. Dr. Volkan Göçoğlu
Doç. Dr. Onur Kulaç
Doç. Dr. Nilay Yavuz
Doç. Dr. Vedat Yılmaz
Doç. Dr. Ozan Zengin
Dr. Öğr. Üyesi H. Serkan Akıllı
Dr. Öğr. Üyesi Seda Efe
Dr. Öğr. Üyesi Esra Ergüzeloğlu Kilim
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gül Gedikkaya

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. A. Argun Akdoğan
Prof. Dr. Mustafa Kemal Bayırbağ
Prof. Dr. Can Umut Çiner
Prof. Dr. Gökhan Orhan
Prof. Dr. Savaş Zafer Şahin
Prof. Dr. Hasan Engin Şener
Prof. Dr. Mete Yıldız
Doç. Dr. Yıldız Atmaca
Doç. Dr. Ulaş Bayraktar
Doç. Dr. Adnan Söylemez
Dr. Öğr. Üyesi Sinem Atay
Dr. Öğr. Üyesi Seda Efe
Öğr. Gör. Ali Can Gözcü
Arş. Gör. Niyazi Karabulut
Arş. Gör. Aygün Karlı
Arş. Gör. Hami Doruk Köse
Arş. Gör. Mehmet Şerif Yıldız

Yerel Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Gökhan Orhan
Dr. Öğr. Üyesi Sinem Atay
Dr. Öğr. Üyesi Elmas Yelkesen
Arş. Gör. A. Cüneyt Aykaç
Arş. Gör. Ceren Ertürk
Arş. Gör. Abdülkadir Tezer

İÇİNDEKİLER

Önsöz	i
Kurullar	ii
İçindekiler	iii
Politika Belirleme Ulusal ve Uluslararası Nasıl Bir Araya Gelir? Yükseköğretimde Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Politikaları Z. Nurdan Atalay ve Gökhan Orhan	1
Kamu Politikalarında Süreklilik ve Değişim: Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Yerleşme Politikalarının Yükseliş ve Düşüşü Sinem Atay ve Gökhan Orhan	5
Kentsel Politikayı Biçimlendiren İhtilaflar Derinleşirken: Büyükşehir Belediye Meclislerini Kentlerin Gerçek Sorunlarına Dahil Etmenin İmkanları ve Sınırları Tolgahan Aydın	9
Sosyo-Demografik Değişim Kıskaçındaki Sağlık Politikaları: Taşeron Evlatlık Kavramı Üzerine Bir Tartışma İbrahim Hüseyin Cansever	14
Türkiye'nin İthal Hayvan Politikası Üzerine Bir Değerlendirme Sedat Çobanoğlu	19
XI. Kamu Politikaları Çalıştayı Sonuç Bildirgesi	22
Kamu Politikaları Çalışma Grubu Hakkında	24

Politika Belirlemede Ulusal ve Uluslararası Nasıl Bir Araya Gelir? Yükseköğretimde Toplumsal Cinsiyeti Anaakımlaştırma Politikaları

How Do National and International Come Together in Policy Making? Gender Mainstreaming Policies in Higher Education

Dr. Öğr. Üyesi Z. Nurdan Atalay^a, Prof. Dr. Gökhan Orhan^b

^a *Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İTBF, Sosyoloji Bölümü, natalay@bandirma.edu.tr*

^b *Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, gorhan@bandirma.edu.tr*

1. GİRİŞ

Politika belirleme ve uygulama süreci çok oyunculu ve çok seviyeli yönetim mekanizmalarının etkili olduğu bir alandır. Bu nedenle politikaların değişimini analiz ederken hem ulusal hem de uluslararası seviyede gözlemlenen etkileşimin analize dâhil edilmesi gerekmektedir (Knill ve Tosun, 2012: 222-231). Ayrıca her politika alanının kendine has oyuncuları, tarafları ve dönemsel olarak değişen öncelikleri olabilmektedir. Bu nedenle incelenen alanlarda değişimi açıklarken farklı teorik çerçevelere başvurulması kaçınılmazdır.

Ana akım yaklaşımlar değişimi açıklarken bunu toplumsal grupların önceliklerine, gruplar arasındaki mücadele ve iktidar ilişkilerine referansla açıklarken değişimin en önemli boyutu olan toplumsal taleplere göndermede bulunur. Ancak toplumsal talepler şekillenirken bir öğrenme süreci devreye girebileceği gibi, politikaları belirleyenler de alternatif çözümler ararken, kimi zaman öğrenme kimi zaman zorlama formunda kendini gösteren politika transferine başvurabilirler. Bütün bu aşamalarda tarafların kendi taleplerini hangi söylemler üzerinden dile getirdiğinin de ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Çalışma, söz konusu değişkenlerin Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları üzerindeki etkilerini anlamak ve açıklamak amacıyla, Avrupa Birliği toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma (gender mainstreaming) politikalarının Türkiye’de yükseköğretim alanındaki politika değişimini nasıl etkilediğini incelemektedir. Çalışmada öncelikle kadın hareketinin toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerinin tetiklediği değişim incelenecektir. 1980lerden itibaren Türkiye’de kadın hareketi toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerini yerel düzeyde giderek güçlendirirken, 1990ların başından itibaren küresel olarak da kadın hareketi ile ilişkilerini güçlendirmiştir (Kardam, 2005). Öncelikle insan hakları söylemi ile Birleşmiş Milletler gibi kurumların etkisi, daha sonra ise Avrupa Birliği süreci ile Avrupa Birliği politikalarının etkisi artmıştır (Kardam 2005: 13-14). Özellikle 2002 yılında işbaşına gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarı ile birlikte muhafazakâr söylemlerin güçlenmesine karşı bu alandaki mücadelenin uluslararası konjonktürün etkisiyle toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bazı kazanımlar elde ettiği söylenebilir. Ancak, hayata geçirilen bu uygulamaların bir noktadan itibaren değişen siyasi dengeler ve zaman içinde siyasal denklemde güçlenen karşıt hareketlerin etkisiyle geriye döndürülmeye çalışıldığı ya da bu konuda seçici bir tavır sergilendiği (Taşkın, 2021: 133) gözlemlenmektedir. Türkiye’nin İstanbul sözleşmesinden çekilmesi yanında toplumsal cinsiyet teriminin üniversitelerden, merkezlerden ya da müfredattan silinmesine yönelik hamleler olmuştur. Ulusal seviyedeki bu geri dönüş karşısında geçmişte taraf olunan ve çok taraflı sözleşmelere göre daha bağlayıcı olan AB koşullarlığı toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikaların bir kez daha değiştirilmesine neden olmuştur. Sonuçta, ülke sathında sadece yükseköğretim kurumları değil AB projelerine başvurmayı ve faydalanmayı amaçlayan hemen her kuruluş toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma planlarını hazırlayarak yayınlamıştır.

2. YÖNTEM

Politika analizinde sıklıkla yanıtı aranan sorulardan bazıları süreklilik ve değişime dairdir. Süreklilik konusunda kurumsal yaklaşımlar kendini tekrar eden düzenliliklere göndermede bulunurken, kurallar, kurumsal gelenekler, yazılı olmayan kurallar, örgütsel rutinler, patika bağımlılığı, standart operasyon prosedürleri ve yapışkanlık benzeri kavramlara göndermede bulunur (Cairney, 2012:69-93). Değişim kurumsal analizlerin açıklamada yetersiz kaldığı bir alandır. Bu nedenle, yeni kurumsalcı analizler kurumları sadece örgütlere veya örgütsel kurallara indirgemenin, fikirler, inanışlar, söylemler gibi kurumların işleyişini şekillendiren anlam dünyalarını ekleyerek incelemiştir. Bu noktada kurumların işleyişini şekillendiren fikirler, inanışlar ve söylemleri değişimin kaynağı olarak görmüş ve bunların üzerinden değişimi incelemiştir (Orhan, 2013; Cairney, 2012:83-84).

Ana akım yaklaşımlar değişimi toplumsal talepler (Dye, 2017: 16-18), seçkinlerin tercihleri (Dye, 2017: 18-19), karar vericilerin toplumsal faydayı ençoklaştıracak nesnel politika kararları (Dye, 2017: 12-15) üzerinden açıklama eğilimindedirler. Bunların yanında, değişimi sorunların çözümü ya da hizmetlerin sunumu amacıyla öğrenme, zorunlu ya da gönüllü politika transferi ve benzeri değişkenlere göre açıklayan yaklaşımlar da mevcuttur (Dolowitz ve Marsh, 1996).

Bildiride incelenen olan toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları da yeni toplumsal hareketlerden kadın hareketinin/feminist hareketin toplumsal talepleri doğrultusunda gelişen ve dünya sathında bir politika yakınsamasının gözlemlendiği bir kamu politikası alanıdır. Türkiye’de de kadın hareketinin talepleri doğrultusunda bazı yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır.

Ancak kimi zaman bir sorunu çözmek ya da hizmet sağlamak için politikalar geliştirilmesine ve uygulamak için muhtelif birimler oluşturulmasına rağmen, çıktılar yerine etkiler incelendiğinde incelenen sorunun hala yerinde olduğu görülür. Bu noktada kurumsal analizler ve odaklandıkları patika bağımlılığı analizleri sürekliliği açıklamaya yarar. Örneğin ırkçılıkla mücadelede geliştirilen her türlü politikaya rağmen hala bazı sorunlar mevcuttur. Kurumsal ırkçılık yaklaşımı yasal ve kurumsal değişikliklere rağmen kurumlarda yazılı olmayan ama baskın olan ırkçı ve ayrımcı eğilimlere işaret eder. Yine pek çok ülkede yürürlükte olan toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına rağmen kadınlara yönelik cam tavan gibi dışlayıcı uygulamaların mevcudiyeti her türden istatistikte net olarak görülmektedir.

Çalışma bu konuda gözlemlenen süreklilik ve değişimi çoğulcu yaklaşımlar, söylem analizi ve politika transferi yöntemleri üzerinden incelemektedir. Çoğulcu yaklaşımlar politikaları birbiriyle yarışan toplumsal grupların rekabetine referansla açıklar (Dye, 2017: 16-18). Örneğimizde de birbirine zıt taleplerle yarışan iki önemli koalisyon mevcuttur. Kadın hareketinin uzunca bir döneme yayılan eşitlik talepleri karşısında nafaka ve İstanbul Sözleşmesi karşıtı hareketler aksi yönde taleplerini dile getirmektedir. Çoğulcu yaklaşımlar birbiriyle yarışan grupların gücündeki görece değişimin izlenen politikaların değişimine nasıl katkı sağladığını açıklamaktadır. Çalışmada dönemin politika belgeleri, politika belirleyenlerin konuşmaları, değişim talep eden grupların beyanatları incelenmiştir. Bu çerçevede birbiriyle çatışan toplumsal talepler ortaya koyulduktan sonra her iki tarafın taleplerini hangi politika söylemleri üzerinden artiküle ettiği ve söylemlerde gözlemlenen kırılma anları belirlenmiştir. Bu süreçte başvuru söylemsel kurumsalcılık (Schmidt, 2010) yaklaşımı hem kurumlar ve kurumların içselleştirdiği anlam dünyaları üzerinden üzerinden sürekliliği açıklamaktadır. Diğer yandan değişimi tetikleyen bir değişken olarak söylemler ve anlam dünyalarında gözlemlenen değişimi inceleyerek değişimi açıklamada önemli çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte, çalışmanın son kısmında politikadaki nihai değişimi açıklama aşamasında politika transferi yaklaşımına (Dolowitz ve Marsh, 1996) başvurulmuş ve ne türden bir transferin politikadaki büyük dönüşü belirlediği analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Kadın hareketinin hem küresel düzlemde hem de Türkiye’de dile getirdiği eşitlik talepleri politika

değişimini tetikleyen önemli bir değişkendir. Dönemin iktidar partisinin uluslararası alanda kabul görme ve prestij arayışı, ülkenin AB ile bütünleşme çabaları ve konunun ideolojik görülmemesi bu süreçte önemli bir rol oynamıştır. Bu bağlamda tüm partiler gibi iktidar partisinin de bir koalisyon olduğunu hatırlatmak gerekir. Yani iktidar bloğunda bu değişime karşı çıkan unsurlar olsa da bu talepler fazla dile getirilmemiştir. Dile getirildiği durumlarda da iktidar partisinin yüksek oy oranları nedeniyle bu grupların talepleri dikkate alınmamıştır. İşbaşındaki hükümetlerin ideolojik tutumu temel bir belirleyici midir, sorusu karşısında bunun tek başına belirleyici olmadığı da görülmüştür.

Yasal ve kurumsal çerçevede gözlemlenen olumlu değişime karşı bu alanda getirilen en temel eleştiri, uygulamada görülen sorunlardır. Yeni bir anlayışı temsil eden politikalar transfer edilmiş, ancak yeni fikirler kurumsallaşmamış ve standart operasyon prosedürlerinin bir parçası olamamıştır (Orhan ve Kıvrak, 2012). Bu da Avrupalılaşıma politikalarının Cin ve Süleymanoğlu Kürüm'un (2021: 64) tartıştığı gibi çıkar amaçlı olarak kaldığını ve norm değişimlerine neden olmadığını göstermektedir.

Ancak, zaman içinde nafaka uygulamalarından başlayarak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddeti önleme politikaları iktidar partisi tabanında da sorgulanmaya başlanmıştır. Nafaka karşıtı hareketin talepleri yanında, toplumsal cinsiyet kavramının bilfiil kendisi, LGBTIQ+ unsurlarını da içerdiği için eleştirilmeye başlanmıştır. Sonrasında değişen seçim sistemi ve iktidar bloğunun azalan oy oranları denklemi değiştirmiş ve değişim talep eden bazı grupların baskıları Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesinden çekilmesiyle başlayan ve kamusal alandan toplumsal cinsiyet terimini kaldırmaya kadar uzanan değişimi tetiklemiştir.

Bu değişimin yükseköğretimdeki yansımaları incelendiğinde oldukça somut bazı hamleler yapıldığı görülmektedir. Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Komisyonunca 2015 yılında hazırlanan ve YÖK tarafından, "Tutum Belgesi" adıyla üniversitelere gönderilen Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi sonlandırılmıştır. Belgede yükseköğretim kurumlarının eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği dersine nasıl yer verebileceği; yükseköğretim kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin genel kabul görmesi için neler yapılabileceği; yükseköğretim kurumlarının yöneticilerine, idari ve akademik personeline ve öğrencilerine toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazandırmak için neler yapılabileceği ve yükseköğretim kurumlarının cinsel taciz ve cinsel saldırıya karşı neler yapabileceği sorularına karşılık politikalar önerilmektedir.

Fakat özellikle 2016 yılından sonra bu konuda tutum değişmiştir. Üniversitelerde kadın sorunlarına yönelik çalışmalarda toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı yerine "adalet temelli kadın çalışmaları" teriminin kullanılması önerilmiş, üniversitelerde ismi değiştirilen, kapatılan ya da açılmasına izin verilmeyen toplumsal cinsiyet çalışmaları programları ve merkezleri olmuştur. Bu eğilim bilfiil dönemin YÖK Başkanı tarafından dile getirilmiş ve toplumsal cinsiyet teriminin "toplumsal değerleri ve kabulleriyle mütenasip (uygun)" olmadığı ve "murat edilen anlamlar dışında anlamlar yüklendiği" savunulmuştur. Bu dönemde hem nafaka karşıtı hem de LGBTIQ+ karşıtı hareketler etkili olmuş, kadın sorunları aile değerleri bağlamında ele alınmaya başlanmıştır.

Ancak üniversitelerden toplumsal cinsiyet kavramının kullanımını silmeyi hedefleyen bu politika değişikliği uzun soluklu olamamıştır. Yerelde siyasi dengeler üzerinden kamu politikalarını belirlemeye çalışan talepler karşısında bu kez uluslararası değişkenler devreye girmiştir. Çünkü küresel ilişkiler ağında sınırlarınız içinde yapabileceklerinizin de "sınırları" mevcuttur. Türkiye'nin aday olduğu Avrupa Birliği'nin getirdiği koşulsallıklar bu alanda en etkili koşulsallıklar arasındadır. Türkiye'nin de tarafı olduğu ve maddi katkı sağladığı AB Ufuk (Horizon) Programlarına katılmak ve faydalanmak isteyen tüm kamu kuruluşları, bölgesel kalkınma ajansları, üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları ve araştırma kuruluşlarının Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Planları hazırlamaları zorunlu tutulmuş ve bir ön şart haline getirilmiştir. Doğrudan zorunlu transfer olarak tanımlanabilecek bu müdahale doğrultusunda ülke sathında Avrupa Birliği Ufuk Projelerinden faydalanan bütün kuruluşların Toplumsal Cinsiyet Eşitlik Planlarını hazırladığı ve yayınladığı görülmektedir.

4. SONUÇ

Sonuç olarak, uluslararası konjonktürün etkisiyle hayata geçirilen bazı politikaların ve uygulamalarının bir noktadan itibaren değişen siyasi dengeler ve zaman içinde siyasal denkleme güçlenen karşıt hareketlerin etkisiyle geriye döndürülmeye çalışıldığı görülmüştür. Bir tarafın güçlenmesi, çoğulcu yaklaşımların da tahmin ettiği üzere, politikalarda bazı değişimlere neden olmuştur. Bu aşamada başvurulmuş kurumsal söylemselcilik değişimi açıklarken tarafların hangi söylemler üzerinden taleplerini artiküle ettiklerine işaret etmiştir. Ancak geçmişte taraf olunan ve çok taraflı sözleşmelere göre daha bağlayıcı olan Avrupa Birliği koşulsallığı tekrardan üstün gelmiş ve ülke sathında sadece yükseköğretim kurumlarının değil Avrupa Birliği projelerine başvurmayı ve faydalanmayı amaçlayan hemen her kuruluşun bu planları hazırlamasına vesile olmuştur.

Bu çerçevede gözlemlenen bu değişim politika değişimi olarak değerlendirilebilir mi? Elbette hayır. Ortada bir politika çıktısı (policy output) olarak planlar mevcuttur. İzlenmesi gereken bu planlarda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği yanında bu uygulamaların kurumların standart operasyon süreçlerine içselleştirilip içselleştirilmediğidir. Yani bu planların oluşturulması yanında, uygulanması, süreklilik göstererek kurumsallaşması ve bir politika etkisi (policy impact) yaratması politika değişiminin gerçek karşılığı olacaktır.

5. KAYNAKÇA

- Cairney, P. (2012). *Understanding Public Policy*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Cin, M. F. ve R. Süleymanoğlu-Kürüm. (2021). “Alternative Explanations from Feminist Framework for the Europeanization Process” içinde R. Süleymanoğlu-Kürüm ve F. M. Cin (Der.) *Feminist Framing of Europeanization: Gender Equality Policies in Turkey and the EU*, Cham, Palgrave Macmillan, 63-84.
- Dolowitz, D. ve D. Marsh, (1996) “Who Learns What from Whom: a Review of the Policy Transfer Literature” *Political Studies* 44 (2) 343-357.
- Dye, T. (2017). *Understanding Public Policy*. Boston Pearson.
- Kardam, N. (2005). *Turkey’s Engagement with Global Women’s Human Rights*. London&NewYork: Routledge.
- Knill, C. ve J. Tosun (2012). *Public Policy: A New Introduction*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Orhan, G. ve E. Kıvrak (2012). “Türkiye’de Kamu Politikalarının Belirlenmesi ve Uygulanması Süreci: 1980 Sonrası Kadın Hareketinin Kamu Politikalarına Etkisi” içinde H. Kavruk (Der.) *Kuram ve Yöntem Açısından Türkiye’de Kamu Yönetimi: KAYFOR 2011 Bildiriler Kitabı*, Ankara, TODAİE, 151-165.
- Orhan, G. (2013). “Kamu Politikasına Yorumlamacı Yaklaşımlar” içinde Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı (der.) *Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama* Ankara, Adres Yayınları, 72-93.
- Schmidt, V. A. (2010) “Taking ideas and discourse seriously: explaining change through discursive institutionalism as the fourth ‘new institutionalism’” *European Political Science Review*. 2(1), 1-25.
- Taşkın, B. (2021). “Cherry Picking in Policy Making: The EU’s Presumptive Roles on Gender Policymaking in Turkey” içinde R. Süleymanoğlu-Kürüm ve F. M. Cin (Der.) *Feminist Framing of Europeanization: Gender Equality Policies in Turkey and the EU*, Cham, Palgrave Macmillan, 131-156.

Kamu Politikalarında Süreklilik ve Değişim: Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Yerelleşme Politikalarının Yükseliş ve Düşüşü

Continuity and Change in Public Policies: The Rise and Fall of Localization Policies in the Justice and Development Party Period

Dr. Öğr. Üyesi Sinem Atay^a, Prof. Dr. Gökhan Orhan^b

^aBandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, satay@bandirma.edu.tr

^bBandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, gorhan@bandirma.edu.tr

1. GİRİŞ

Politika analizinin açıklamaya çalıştığı konulardan birisi de süreklilik ve değişimdir. Kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanması süreçlerinde merkezileşme ve yerelleşme süreklilik ve değişim tartışmalarının merkezinde olan konulardır (Göymen ve Lewis, 2018). 1950 ve 1960lar kamusal hizmet sunumunda, kalkınmada, kamusal sorunların çözümünde merkezi çözümlere ve merkezi idarelerin kapasitesine güvenilen bir dönemdir. 1980 sonrası dönemde bir yandan küreselleşme yoğunlaşırken, diğer yandan yerelleşme ve katılıma yönelik taleplerin yaygınlaştığı görülür. Ortak Geleceğimiz Raporu ve Gündem 21 yerel katılımcı ve çok aktörlü bir karar alma ve uygulama mekanizması önerirken, müzakere ve katılıma önem veren diyalojik yaklaşımlar planlama ve politika analizinde yaygınlaşmaya başlamıştır (Wagenaar, 2015: 391).

Türkiye’de 1980lerden itibaren yapılan idari düzenlemelerle belli alanlarda gözlemlenen sınırlı bir yerelleşme hamlesi sonrası bazı planlama yetkilerinin yerele devredildiği, yerel yönetimlere ayrılan kaynak ve payların arttırıldığı görülür. 2002 yılında iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi yeni bir yerelleşme hamlesi başlatmıştır. Başlangıçta partinin seçim beyannamelerinde merkezîyetçilikle mücadele, yerel yönetimleri güçlendirme, şeffaflık, katılımcılık ve hesap verebilirlik üzerine kurulu bir çerçeve geliştirdiği görülür. 2011 sonrası dönemde bu eğilim tersine dönmüş ve bir yeniden merkezileşme dönemi başlamıştır. Bazı planlama yetkilerinin merkezi idareye geçtiği düzenlemeleri takiben 6360 sayılı Kanunla büyükşehirlerin sınırları il sınırlarını kapsayacak şekilde değiştirilmiş, yerelde bir merkezileşme yaşanmıştır. 2018 sonrasında geçilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi merkezileşmeyi daha da belirgin hale getirmiştir (Orhan, 2018).

Çalışmanın takip eden bölümünde bu değişimin boyutları incelenecektir. Çalışmanın başlangıç kısmı “nedir” sorusuna kronolojik bir yanıt verirken, çalışmanın devamında “kamu politikaları neden ve nasıl değişir?” sorularına yanıt verilmiştir. Bu aşamada kırılma ve değişim anlarında hâkim olan söylemlere odaklanılarak değişimin nasıl meşrulaştırıldığı incelenmiştir. Söylemler toplumsal ve fiziksel olgulara anlam verilirken kullanılan ve belli pratikler üzerinden üretilen ve yeniden üretilen fikirler, kavramlar ve kategorilerin bir bileşkesidir (Hajer ve Versteeg, 2005: 185). Söylemler politika problemlerini ve çözümlerini belirleyen çerçevelerdir. Yine hangi kavram, fikir, tema ve konuların iktidar mücadelesine dâhil edileceği ya da edilmeyeceğini belirleyerek politika çıktılarının şekillendirilmesine katkıda bulunurlar. Neyin önemli ya da önemsiz olduğunu şekillendirenler söylemlerdir çünkü zaman içinde hegemonik söylemlerin belli bir olgunun anlaşılması ve tanımlanmasını sağlayan bağlamı şekillendirmeye başladığı görülür. 2000li yıllarda merkezileşme-yerelleşme aksında yaşanan değişimleri okurken siyasetin ve politika belirleme sürecinin hangi söylemler üzerinden şekillendiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. AKP iktidara geldiğinde merkezîyetçiliğe karşı duruşunu ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesine duyulan ihtiyacı her fırsatta vurgulamıştır (Gökmen, 2019). Ne var ki ilerleyen süreçte çeşitli reformlar aracılığıyla yerel yönetimlerin etkisini azaltacak girişimlerde bulunulmuştur (Övgün, 2017: 386). Dönemin koşulları gereği hangi ölçeğin güç kazanması isteniyorsa o yönde adımlar atılarak, bir diğer deyişle yerelleşme ve merkezileşme konusunda pragmatist davranılarak (Erden, 2018: 255) yerelleşme, şeffaflık ve katılımcılık gibi kavramlar ters yüz edilmiş ve bu durum çeşitli anlatılar üzerinden meşrulaştırmaya

çalışmıştır.

2. YÖNTEM

Mevcut çalışma 2000li yıllarda iktidar olarak siyasi yaşamın merkezine oturan AKP'nin yerelleşme karşısındaki tutumunu incelemeyi, yerelleşme söylemlerinde yerelde merkezileşme veya merkezileşme lehine yaşanan sapmaları ve bunun nedenlerini yorumlamacı yaklaşımların önem verdiği söylemler üzerinden incelemektedir. Çalışmada yukarıda bahsedilen tüm kritik değişim anlarında değişimi meşrulaştırmak için başvurulan söylemler incelenerek bu söylemler üzerinden ne türden bir zorunluluk çerçevesi oluşturulmaya çalışıldığı kilit oyuncuların beyanları üzerinden ortaya koyulmaktadır (Griggs ve Howarth, 2017). Bu nedenle, literatür taramasının yanında yasalar ile kanun hükmünde kararnamelerden, parti tüzüklerinden ve programlarından, gazete haberlerinden ve meslek odalarının raporlarından yararlanılmıştır. Bu materyalin okunmasını takiben önemli kırılma noktaları belirlenerek bu kırılma anlarında anlam dünyalarının ve meşruiyet çerçevelerinin hangi söylemler üzerinden kurulduğu belirlenmiştir. İncelenen dönemdeki hemen her kırılma ve değişim anında iktidar partisinin başvurduğu muhtelif söylemler üzerinden değişime dair bir rıza ürettiği görülmüştür. Böylelikle kaynaklar ve değerlerin toplum sathında nasıl dağıtılacağına dair kontrolünü daha da sıkılaştıran parti, takip eden süreçte değişen siyasi dengeler karşısında bu kontrolü elde tutacak hamleler yapmıştır.

3. BULGULAR

Kriz anları anlam dünyalarının yeniden kurulduğu dönemlerdir. Bir ekonomik ve siyasal kriz dönemi sonrasında kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi demokratik değişim yönündeki toplumsal talebi değerlendirmiş, özellikle kendini dışlanmış gören gruplarla bir ittifak oluşturarak, çevreyi ve dışlananları temsil etme iddiasında bulunmuştur. Bu doğrultuda yerelleşme adına atılan adımlarda merkezi yönetimde söz sahibi olan partinin liderinin geçmiş dönemde başarı grafiği sergilediği yerel yönetimlerin öneminin farkında olması da etkili olmuştur (Turanlı, 2015: 198). O dönem yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda idari reformlar aracılığıyla olumlu bir hava oluştursa da (Fırat, 2004: 19-22; Ak Parti, 2002: 19-22) batının içselleştirilmemiş değerleri hem ulus içinde hem de ulus ötesinde destek alabilmek ve iktidarın meşruiyetini ortaya koyabilmek amacıyla bilinçli bir şekilde kullanılmıştır (Tartılacı, 2016: 95).

Adalet ve Kalkınma Partisi vesayetle mücadele ve demokratikleşme söylemleri üzerinden dışarıya karşı bir vitrin oluştururken, içeride kurulan ittifaklar üzerinden kendi hegemonyasını ve iktidarını güçlendirdi. Parti toplumdaki kopuk, bozulmuş ve yabancılaşmış seçkinler karşısında, kendini halkın gerçek temsilcisi olarak sunarak bilfiil halkı tanımlayan bir popülist strateji geliştirdi. Biz ve onlar sınıflandırmasıyla körüklenen antagonizm üzerinden saflarını sıkılaştıran parti iktidarda olduğu ilk iki dönem sonunda siyasette baskın hale gelerek iktidarını pekiştirdi ve yerelleşme politikalarından merkezileşmeye yöneldi. 2010lu yıllar merkezileşmenin yerelleşme karşısında tekrardan güç kazanmaya başladığı bir dönem olmuştur. Planlamada bütüncül yaklaşım ve kaynakların etkin kullanımı gibi söylemlerle yerel yönetimlerin planlama konusundaki yetkileri daraltılmış ve yerel idareler ile toplulukların imar planlamasına katılımı sınırlanmıştır (Şahin, 2017: 66; Neziroğlu ve Yılmaz, 2013: 8340-8345).

Parti programlarında her seferinde yerelleşme adına atılacak adımlardan bahsedilirken her fırsatta daha da şiddetlenen merkezileşme cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile birlikte daha görünür hale gelmiştir. Yerel yönetimlerin başındaki partili isimlerin "metal yorgunluğu" ve değişime duyulan ihtiyaç gibi söylemlerle teker teker istifaya zorlanması partinin kendi içinden kimseleri yerel demokrasi ve yerel iradenin aksine olacak şekilde gözden çıkarabileceği gerçeğini ortaya koymaktadır (Oyan, 1 Ağustos 2017; Ezikoğlu, 2019: 35).

Yerelin güç kaybı 2012 yılındaki yasal düzenleme ile bu sefer yerelin merkezileşmesi şeklinde ortaya

çıkılmış, sayısı artan ve ölçeği genişleyen büyükşehir belediyeleri yerel yönetimler dizgesinin en önemli oyuncularına haline gelmiştir. Kritik büyükşehir belediyelerinin iktidar ile aynı partiden olan başkanları yerlerini muhalefet partisinden isimlere bırakınca yerel yönetimler üzerinde merkezin baskısı iyiden iyiye hissedilmiştir (Bayraktar, 2023: 4). Söz konusu baskı pandemi döneminde yardımlaşma süreçlerine kadar uzanmış (Ömürgönülşen, 2020: 347) ve bu durum belediyeleri kendi çözümlerini arayarak dayanışma kampanyaları düzenlemeye yöneltmiştir (aktaran Yaman, 2022: 54).

4. SONUÇ

Siyaset sahnesinde çıktığı dönemde farklı oyuncuların desteğini alma zorunluluğunun da etkisiyle yerleşme konusunda çeşitli adımlar atan Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı, kısa zaman içerisinde özellikle gücü konsolide etmeye başladığı andan itibaren merkezileşmeye doğru hızlı bir kayış göstermiştir. Planlama konusunda bakanlıklar lehine yaşanan düzenlemelerle başlayan bu süreç ilerleyen aşamada hem merkezin hem de yerelde merkezileşmeyi beraberinde getiren büyükşehir belediyelerinin güçlenmesi ile devam etmiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisi, yerellik gibi değerleri savunan kesimlerin desteğinin elzem olmadığını gördüğü noktada gücü merkezde toplayıcı hamlelere tekrardan başlamış ve kendine tehdit olarak gördüğü Gezi direnişi ile 15 Temmuz olayları sonrasında söz konusu hamleleri hızlandırmıştır. Burada merkezileşme yerel yönetimlerin seçilmiş başkanlarının istifasını isteme ve yalnızca büyükşehir belediyesi başkanlık seçimlerinin tekrarlanması gibi olağan olmayan süreçlerde kendini göstermiştir. Ne var ki bütün bunlar olurken kendi politika belgelerinde yerel yönetimlerin güçlenmesi için yaptıkları çalışmalardan ve bu konudaki projeksiyonlardan bahsetmeye devam etmektedir.

Siyaset bir toplumdaki değerlerin nasıl dağıtılacağına dair bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadelenin en önemli ayağı da anlam dünyaları üzerinden yürümektedir. 2000 sonrası dönemin siyasal iktidarı vesayetle mücadele sloganıyla yola çıkmış, kendi gücünü koruma ve sürdürme için zaman içinde şeffaflık ve katılımcılık gibi kavramları ters yüz etmiş, tam tersi uygulamalarını demokratikleşme, katılım ve halk iktidarı anlatısı üzerinden meşrulaştırmaya çalışmıştır. Nasıl bazı oyuncular çevresel değerlere direnmekten ziyade kendilerini çevrecilik diliyle gizlemeye çalışarak kendi çıkarlarına daha uygun başka çevresel kaygı söylemlerini destekleyerek öne çıkardıysa, yerleşme konusunda yapılan her türlü merkezileşme hamlesi başka politika söylemleriyle meşrulaştırılmıştır. (Dryzek, 1997: 11). Sonuçta, yerel yönetimlerden iktidara gelen bu gelenek, yerelin yetkilerini sadece kısıtlamakla kalmamış, son seçimlerde yerel iktidarı da kaybetmiştir.

5. KAYNAKÇA

- AK Parti (2002). “Parti Tüzüğü”. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/server/api/core/bitstreams/ac641b25-7ffd-40ce-b163-a0843971d18/content>
- Bayraktar, U. (2023). “İki Afet Arası Bir Türkiye’de Toplum ve Devlet”. TESEV Değerlendirme Notları. <https://www.tesev.org.tr/tr/research/iki-afet-arasi-bir-turkiyede-toplum-ve-devlet/>, 15.03.2024.
- Erden, Ö. O. (2018). “The Critic of Liberal Approach towards JDP”. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Ezikoğlu, C. (2019). “The Logic of Political Survival in Turkish Politics: The Case of AKP”. Aberystwyth University. Doktora Tezi.
- Fırat, D. M.M. (2004). Uluslararası Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu Kitabı. AK Parti Siyasi ve Hukuki İşler Başkanlığı. 19-22.

- Gökmen, K. (2019). “Türkiye’de Siyasi Partilerin Yerelleşme Politikaları”. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Göymen, K. ve R.Lewis (Der.) *Public Policymaking in a Globalised World, (Revised Edition)*, London, Routledge.
- Griggs, S. ve Howarth D. (2019). “Discourse, policy and the environment: hegemony, statements and the analysis of U.K.airport expansion”, *J. of Environmental Policy & Planning*, 21(5), 464-478.
- Hajer, M. ve Versteeg, W. (2005). “A decade of discourse analysis of environmental politics: Achievements.challenges, perspectives”, *J. of Environmental Policy & Planning*, 7(3), 175-184.
- Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013). “Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri: Cilt 10”. TBMM Basımevi.
- Orhan, G. (2018) “Dilemmas of Democratisation in the Policy Process: The Role of Experts and People Revisited” *Public Policymaking in a Globalised World, (Revised Edition)*, (Ed. Korel Göymen ve Robin Lewis) London, Routledge. 33-51.
- Oyan, O. (1 Ağustos 2017). “AKP’de metal yorgunluğu ve cumhuriyet”. <https://edtx.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/akpde-metal-yorgunlugu-ve-cumhuriyet-204806>, 28.04.2024.
- Ömürgönülşen, U. (2020). “Covid-19 Pandemisinin Kamu Yönetimine Etkileri ve Bu Etkiler Üzerine Yapılacak Çalışmalara Yönelik Bir Çerçeve Arayışı”. Covid-19: Küresel Salgının Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Yansımaları içinde 341-354 (Ed. Konur Alp Koçak). TASAV Ankara.
- Övgün, B. (2017). “Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) Reform Düşüncesi”. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(4), 385-391.
- Şahin, S. Z. (2017). “Türkiye’de Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısından Bugüne Mekânsal Planlama Mevzuatı ve Uygulamalarının Dönüşümü ve Etkileri”. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 12(28), 53-80.
- Tartılcı, A. (2016). “Türkiye’de Liberalizm: Ak Parti Dönemi Politikaları ve Uygulamaları (2002-2011)”. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Turanlı, E. (2015). “Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) İktidarı Döneminde Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Değişiminin Yazılı Basına Yansıması”. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Wagenaar, H. (2015). “Policy Analysis”. *The Routledge Handbook of Interpretive Political Science*. (Ed.M. Bevir and R. Rhodes). Milton Park, Abingdon: Routledge, 383-397.
- Yaman, A. (2022). “Pandemi Döneminde Kentsel Politikaların ve Uygulama Araçlarının (Repertuar) Analizi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 31(1), 35-66.

Kentsel Politikayı Biçimlendiren İhtilaflar Derinleşirken: Büyükşehir Belediye Meclislerini Kentlerin Gerçek Sorunlarına Dâhil Etmenin İmkânları ve Sınırları

*As the Conflicts Shaping Urban Policy Deepen:
The Possibilities and Limits of Involving Metropolitan Municipal Councils
in the Real Problems of Cities*

Dr. Öğr. Üyesi Tolgahan Aydın^a

^aPamukkale Üniversitesi, İİBF, SBKY Bölümü, tolgahanaydiner@gmail.com

1. GİRİŞ

Bu bildirin temel amacı, yerel düzeyde temsili demokrasiyi kentsel politika yapımında aktif bir özne yapmanın imkânlarını ve sınırlarını, Denizli örneğinde (2019-2024) tartışmaya açmaktır. Küresel kapitalizmin kentsel alanlarda yarattığı çok ölçekli ve katmanlı sorunların da (bkz. Abrahamson, 2023) etkisiyle, yerel yönetimlerin kentsel politika yapımında rolleri/konumları giderek muğlaklaşmaktadır (bkz. Aydın, 2023a). Türkiye’de kronikleşmiş kentsel sorunların çözümünde, siyaseten güçlü figürlerin bu sorunlara el atmaları en kestirme yollardan biri olurken, krize neden olan asıl gerilimler adeta halının altına süpürülmektedir (bkz. Şahin, 2022). Somut ve niceliğe önem veren kentsel projeler üretmeyi hedef alan ve “belediye başkanlarını” merkezine koyan belediyeçilik anlayışı (bkz. Bayraktar, 2019, 2020; Aydın, 2023a), kentlerin “gerçek krizleriyle” bağlantı kurabilmeyi zorlaştırmaktadır (bkz. Şahin, 2024). Söz konusu açmazlar, 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesi daha da somutlaşmış; siyasi partiler kentlerin gerçek krizlerini gündemlerine alan seçim beyannameleri hazırlayamamışlardır (bkz. Şahin, 2024). Karar almanın yasal organı belediye meclisleri için ise durum daha da karmaşıktır. Zira yerel yönetimlerin kentsel krizleri yönetme becerileri giderek azalmaktadır (bkz. Aydın, 2023a). Ayrıca, “*temsilde adalet*” yerine “*yönetimde istikrarı*” temel alan yerel yönetim mantığına bağlı olarak (bkz. Arıkboğa ve Gül, 2021), çoğunluğu imar ve belediye bürokrasisiyle ilgili kararlar, meclis-seçmen arasındaki zayıf ilişkiler, sadece belirli toplumsal grupların çıkarlarının temsili ve coğrafi/siyasi temsil adaletsizlikleri gibi kısıtlar (bkz. Erder ve İncioğlu, 2008; Arıkboğa, 2014, 2015; Arıkboğa ve Gül, 2021; Aydın, 2023b), derinleşen kentsel sorunlara karşı büyükşehir belediye (BŞB) ve belediye meclislerinin üretebilecekleri alternatifleri daraltmaktadır (bkz. Aydın, 2023b). Meclis kararları da ekseriyetle parti ve komisyon toplantılarıyla şekillendiği için (bkz. Uyan Semerci, 2015), BŞB ve belediye meclislerinde kısıtlı ya da niteliksiz müzakereler (bkz. Çukurçayır, 2015; Mutlu, 2015) gerçekleşmektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, 2019-2024 yılları arasında Denizli kentsel alanını ilgilendiren dört önemli vaka için, hangi aktörlerin mücadele yürüttüğü ve bu süreçte Denizli BŞB Meclisinin nasıl bir konum aldığı ele alınacaktır. Çalışmanın amacı, Denizli BŞB Meclisinin etkin olmadığı konularda, kenti ilgilendiren büyük sorunlarda hangi aktörlerin öne çıktığını tartışmaktır. Bu çalışmada, Denizli BŞB Meclisi kararları, Denizli BŞB Faaliyet Raporu, Mimarlar Odası Denizli Şubesi basın bültenleri/açıklamaları, yerel medyada Denizli kentsel alanını ilgilendiren haberler içerik analiziyle değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Denizli, güçlü bir sivil toplumun (bkz. Tok, 2021) ve siyasetle rabitasını yakın tutan iş dünyasının (dernekler, vakıflar vb.), Denizli’yi ilgilendiren konularda yerel ve ulusal siyasette etkin olmaya çalıştığı bir kenttir (bkz. Aydın, 2019). Türkiye örneklerini andıran biçimde (bkz. Uyan Semerci, 2015) Denizli BŞB’de ve BŞB Meclisinde de hizmet sunmaya yönelik bir siyaset anlayışı hâkimdir

(bkz. Denizli’de Siyaset, 2019). Yine Türkiye’deki diğer BŞB Meclislerini andıran biçimde, Denizli BŞB’de de ekseriyetle imar ve belediyenin rutin bürokratik işleri karara bağlanmış (bkz. Tablo 1); kararların büyük bir çoğunluğu oy birliği ile alınmıştır (Denizli BŞB, 2024).

Tablo 1. 2019 – 2024 Yılları Arasında Denizli BŞB Meclisinin Aldığı Kararların Dağılımı

Konu Başlığı	Oran
İmar	% 64.56
Mali	% 11.26
Diğer Konular (Tarife Belirlenmesi vb.)	% 24.18

Kaynak: Yazar tarafından Denizli BŞB’nin web sitesinde ulaşılabilen meclis kararları incelenerek oluşturulmuştur. Tablo, ulaşılabilen 3168 meclis kararı incelenerek hazırlanmıştır.

2019-2024 yılları arasında Denizli kentini ilgilendiren en önemli olaylardan biri, Denizli/Avdan’da yapılması planlanan santral projesi olmuştur. COVID-19 Pandemisi’nin başlangıç döneminde ÇED kararına karşı yürütülen hukuksal sürece binaen, konu kent gündeminde ciddi bir karşılık bulmuş; çok katmanlı bir süreç sonrasında proje iptal edilmiştir (Aydiner, 2021). Proje, Denizli BŞB Meclisinde sandalyesi bulunan tüm siyasi partilerin aktörleri tarafından (milletvekilleri, ilçe belediye başkanları, il başkanları vb.) hoşnutsuzlukla ve siyaset üstü olarak ele alınmış; Denizli kentinin sahip olduğu kuvvetli sivil topluma istinaden oluşturulan Avdan Platformu da projenin iptaline giden süreçte önemli bir aktör olmuştur (bkz. Aydiner, 2021). Bu süreçte yerel basın da konunun kent gündeminde diri kalmasında bir hayli çaba harcamıştır (bkz. Uysal, 2020). Söz konusu proje, Denizli BŞB Meclisinde neredeyse gündem olmamış; Denizli BŞB’nin (2020) faaliyet raporundaysa sadece proje için “*kurum görüşü sisteme yüklenmiştir*” ifadesine yer verilmiştir.

Osman Zolan 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri öncesinde Yeni Şehir Stadyumu ve Millet Bahçesi projelerini duyurmuştur (D20 Haber, 2019). Yeni stadyum projesinde zemin etüdü gibi engeller projenin askıya alınmasına neden olmuş; millet bahçesi projesi de hayata geçirilememiştir (Yüz Haber, T.Y; Uysal, 2020b.). Mimarlar Odası Denizli Şubesi, Yeni Stadyum Projesi ile ilgili teknik sorunlar nedeniyle itirazın yerel basınla paylaşılmasını sağlamış ve askıya çıkarılan karara itiraz etmiştir (bkz. Uysal, 2020b). Denizli BŞB Meclisinde ise konuyu kent gündemine taşıyacak herhangi bir müzakere gerçekleşmediği gibi 14 Eylül 2020 tarihli Meclis toplantısında proje “*oybirliği*” ile kabul edilmiştir.

Taş Atölyelerin Kent Müzesine Dönüştürülmesi, Denizli kentinin çok uzun zamandır gündeminde kalmıştır. Söz konusu proje, kent tüm paydaşlarının mutabık olduğu bir konu olmuş ve Müze, Mart 2024’de hizmete açılmıştır. Mimarlar Odası Denizli Şubesi 2014 yılından itibaren taş atölyelerin yıkımına karşı önemli mücadeleler yürütmüş; konunun halka açık biçimde yürütülmesi hususunda basın açıklamasında bulunmuş ve Taş Atölyeler Kent Müzesi Değerlendirme Toplantısına öncülük etmiştir (bkz. Mimarlar Odası Denizli Şubesi, 2021; Şifre Haber, 2024). Buna karşın, 15.02.2021 tarihli 112 No’lu oybirliği ile protokol imzalanması kararı dışında, Denizli BŞB Meclisinin sürece dahil olmamıştır.

Son örnek olay, Denizli BŞB’nin eski başkanlarından Ali Marım Döneminde dar gelirli vatandaşlar için Milli Emlak’tan alınan arsaların Denizli BŞB tarafından satışa çıkarılmasıyla ilgilidir. Merkezefendi ilçesinde bulunan arsalar önce parsellenmiş; kat yükseliği de artırılarak ihale yöntemiyle satışa çıkarılan arsalarda -*ihalenin iptal edilmesiyle*- parsel satıştan toplu satış yöntemine geçilmiştir (Uysal, 2022). Mimarlar Odası Denizli Şubesi, arsaların amacı dışında kullanılması nedeniyle yürütmeyi durdurma davası açmıştır (D20 Haber, 2022). Dönemin BŞB Başkanı Osman Zolan, arsalarından ekonomik değer üretmek istediğini belirtmiştir (Ünal, 2022). Alanın dönüşümü,

Denizli BŞB Meclisi'nde muhalefetin red oyuna karşın oyçokluğu (38 kabul, 19 red) ile kabul edilmiştir (Ünal, 2020).

4. SONUÇ

2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonrası, Denizli BŞB Meclisinde Cumhuriyet İttifakı 47, Millet İttifakı ise 25 sandalyeye sahipti (Denizli Haber, 2019). 2019-2024 yılları arasında, muhalefetin karar alma süreçlerini olumlu ya da olumsuz biçimde etkileyebilmesi neredeyse imkânsızdı. Çalışmadaki örnek olaylar, Denizli BŞB Meclisinde *tartışılmamış/gündem olmamış ya da gündem olsa dahi muhalefetin kararı değiştirecek bir gücü olmamıştır*. Dört örnek olayın tamamında da Mimarlar Odası Denizli Şubesi hukuksal mücadeleyi başlatmış; yerel basın da bu örnek olayların kent gündemine taşınmasına önemli katkılar sağlamıştır.

İlk olarak, yerel seçim sistemiyle alakalı sorunları çözmeden (bkz. Arıkboğa ve Gül, 2021) BŞB Meclislerini kent gerçek sorunlarıyla yüzleştirmek olanaklı görünmemektedir. Bu mesele salt Denizli'ye özgü bir sorun da değildir. Meselenin Denizli ile ilgili boyutunda da bazı çıkarımlar yapmak mümkündür. Örneğin, Avdan Termik Santral Projesi'nin iptaline giden süreçte, başta Denizli milletvekilleri olmak üzere Mimarlar Odası Denizli Şubesi, diğer meslek odaları, yerel basın vb. aktörler önemli mücadeleler yürütmüşlerdi. Halbuki Denizli BŞB Meclisi üyeleri de (*meclis üyeliği sıfatlarını kullanarak*) kentte infial yaratan konuların gündem olmasına (Avdan Platformu'nun bir parçası olabilmek vb.) ya da Taş Atölyelerin müzeye dönüştürülmesine giden sürece önemli katkılar sunabilirlerdi. Diğer yandan, Denizli'nin sivil toplum aktörleri ile Denizli BŞB Meclis üyelerini kent gerçek sorunları hakkında ortak bir zeminde buluşturabilmek, Denizli kentinin gerçek sorunlarının çözümü için bir alternatif olabilirdi. Ülkemizde son yıllarda, kentsel alanları etkileyen krizlerde, kent konseylerinin yapıcı roller üstlendikleri bilinmektedir (bkz. Şahin, 2021). Avdan Platformu gibi sivil inisiyatifler ilerleyen yıllarda Denizli Kent Konseyi'nin parçası haline getirilebilir ve kent önemli paydaşlarıyla güçlendirilen konseyin tavsiye kararları Denizli BŞB Meclisinde tartışılıp hayata geçirilebilir. Denizli'nin hali hazırdaki kuvvetli sivil toplumu ile BŞB Meclisi arasında kurulabilecek rabıta, kent gerçek sorunlarının çözümünde ilerleyen yıllarda önemli bir belirleyici olacaktır.

5. KAYNAKÇA

- Abrahamson, M. (2023). Kent Sosyolojisi: Küresel Bir Giriş (Çev. Tuba Kara). İstanbul: Küre Yayınları.
- Arıkboğa, E. (2014). "Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri". Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi. 2, 35-61.
- Arıkboğa, E. (2015). "Türkiye'de Dönüşen Büyükşehirler ve Yerel Siyaset". Yerel Demokrasi Sorunsalı Büyükşehir Belediye Meclisleri, Yapısı ve İşleyişi. (Ed. P. Uyan Semerci), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 49-71.
- Arıkboğa, E. ve Gül, H. (2021). "Türkiye'de Yerel Seçim Sisteminin Sorunları ve Bazı Öneriler". Sessiz Gemi Bilal Eryılmaz'a Armağan. (Ed. M. L. Şen), İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları. 269-285.
- Aydiner, T. (2019). Yeni Kentsel Siyaset: Denizli Yerel Siyasetinin Devamlılıkları ve Kırılmaları. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 33, 141-165.
- Aydiner, T. (2021). "Denizli/Avdan Termik Santral Projesi'nin İptali: Müşterekler Siyasetinin Öğrettikleri". Emek Araştırma Dergisi. 6 (2), 353-382.
- Aydiner, T. (2023a). "Türkiye'de Kentsel Politikanın Dağınık/Karmaşık Ekolojisinde Yerel Yönetimler". Parçalanmış Kentsel Mekân: Bellekten Politikaya, Metaverseten Sinemaya. (Ed. S. Kurtar ve D. Kurtar), Ankara: Nika Yayınevi. 63-106.

- Aydiner, T. (2023b). "Cumhuriyet'in 100. Yılında Büyükşehir Belediye Meclisleri: 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Öncesi Bilanço". Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Cumhuriyet 100. Yılı Özel Sayısı), 478-499.
- Bayraktar, U. (2019). "Belediye Başkanlarının Lütü Değil, Can Yeleği Olarak Katılımcı Yönetim". Saha, 6, 9-16.
- Bayraktar, U. (2020). "Türkiye Kent Siyasetinin Post-Politik Halleri: Hizmet Referansiyelinin Projesi Habitusu İçin Adana'da Bir Durak". Otoriter Neoliberalizmin Gölgesinde: Kent, Mekân, İnsan. (Der. Ş. Geniş), Ankara: Nika Yayınevi. 199-242
- Çukurçayır, A. (2015). "Büyükşehir Belediye Meclisinin Yapısı, İşleyişi ve Yerel Demokrasi: Konya Örneği", Yerel Demokrasi Sorunsalı Büyükşehir Belediye Meclislerinin Yapısı, İşleyişi ve Yerel Demokrasi. (Der. P Uyan Semerci), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 241-254.
- D20 Haber (2019). <https://d20haber.com/denizli/kent/denizli-buyuksehirden-yeni-stat-ve-millet-bahcesi/> (27.02.2019).
- D20 Haber (2022). <https://d20haber.com/gundem/mimarlar-odasi-denizli-buyuksehir-belediyesinin-arsa-satislarina-karsi-dava-acti/> (31.08.2022).
- Denizli BŞB Faaliyet Raporu (2020).
- Denizli BŞB Meclis Kararları (2014-2019).
- Denizli Büyükşehir Belediyesi (2024). <https://www.denizli.bel.tr/Default.aspx?k=haber-detay&id=22643> (20.02.2024).
- Denizli Haber (2019). <https://www.denizlihaber.com/secim-2019/genel-secim-2019/denizli-buyuksehir-belediye-meclisi-uyeleri-netlesti/> (19.04.2019).
- Denizli'de Siyaset (2019). <https://www.denizlidesiyaset.com/zolan-su-gibi-onemli-bir-konu-uzerinden-siyaset-yapilmamali/9153/> (27.11.20219).
- Erder, S. ve İncioğlu, N. (2008). Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, 1984-2004. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mimarlar Odası Denizli Şubesi (2021). "Taş Atölyeler – Denizli Kent Müzesi Ortak Değerlendirme Raporu".
- Mutlu, A. (2015). "Büyükşehir Belediye Meclisinin Yapısı, İşleyişi ve Yerel Demokrasi: Samsun Örneği".
- Yerel Demokrasi Sorunsalı Büyükşehir Belediye Meclislerinin Yapısı, İşleyişi ve Yerel Demokrasi. (Der. P Uyan Semerci), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 255-272.
- Şahin, S. Z. (2021). "Kent Konseylerinin Katılımcılık Mekanizmalarının Covid-19 Pandemisindeki Rolü: Ankara Kent Konseyi Örneği". Karmaşık Sorunlar ve Kent, (Ed. S. Ersavaş Kavanoz, A. Uzun ve Hayriye Şengün), Ankara: Astana Yayınları. 127-141.
- Şahin, S. Z. (2022). "Robert Moses'ın Hormonları ya da Gökçek Şehirciliği". Perspektif Online, <https://www.perspektif.online/robert-mosesin-hormonlari-ya-da-gokcek-sehirciligi/> (16.02.2022).
- Şahin, S. Z. (2024). "Beyannamelessiz Bir Yerel Seçime Doğru", Perspektif Online, <https://www.perspektif.online/beyannamelessiz-bir-yerel-secime-dogru/> (22.01.2024).
- Şifre Haber (2024). <https://www.sifrehaber.com/dmo-mimarlar-odasi-bir-tesekkuru-hak-etmedi-mi/> (22.03.2024).
- Tok, Y. (2021). <https://d20haber.com/yazarlar/yasar-tok/tas-atolyeleri-kim-kurtardi/> (5.3.2021).

- Ünal, A. (2022). <https://d20haber.com/gundem/denizli-buyuksehir-belediyesi-51-parsel-arsa-satacak/> (25.07.2022).
- Uyan Semerci, P. (2015). (Ed.) Yerel Demokrasi Sorunsalı Büyükşehir Belediye Meclislerinin Yapısı, İşleyişi ve Yerel Demokrasi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Uysal, S. (2020a). <https://www.sifrehaber.com/darbeden-pandemiye/> (26.05.2020).
- Uysal, S. (2020b). <https://www.sifrehaber.com/mimarlar-odasi-yeni-stat-alani-icin-itiraz-edecek/> (26.10.2020).
- Uysal, S. (2022). <https://www.sifrehaber.com/denizli-mimarlar-odasi-sehir-icin-adaleti-yuksekyargida-arayacak/> (29.10.2022).
- Yüz Haber (T.Y.). <https://yuzhaber.com.tr/amp/denizlihaber/10-yilda-temel-bile-atamadi/70171> (T.Y.).

Sosyo-demografik Değişim Kıskaçındaki Yaşlı Bakımı: Taşeron Evlatlık Kavramı Üzerine Bir Tartışma

Elderly Care in the Grip of Socio-demographic Change: A Discussion on the Concept of the Subcontracted Child

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hüseyin Cansever^a

^aSüleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı, ihcansever@hotmail.com

1. GİRİŞ

Yaşlı bakımı, içinde birçok aktörü barındıran sağlık ve sosyal yönlü uygulamaları içeren oldukça dinamik bir süreçtir. Yaşlı bakımı; yasal ve düzenleyici çerçeveler, kültürel ve sosyoekonomik faktörler, siyasi sistemler ve ideolojiler, epidemiyolojik profiller gibi birçok faktörden etkilenmekte ve bu faktörlerin durumuna göre şekillenmektedir. Yaşlı bakımı politikalarını etkileyen faktörlerden biri de demografik değişimdir. Yaşlı nüfus ve kişi başı düşen yaşlı bağımlılık oranı her geçen yıl hem dünyada hem de Türkiye’de giderek artmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından ortaya konulan projeksiyonda; 2019 yılında 65 yaş ve üzeri nüfus toplam dünya nüfusunun %9’unu, 2050’de ise %16’sını oluşturacağı beklenmektedir. Türkiye’de ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre; 2018’de 65 yaş üzeri nüfusun toplam nüfus içindeki payı %8.7 iken; 2023 yılında %10,2’ye yükselmiştir. Bunun yanında çalışma çağındaki birey başına düşen yaşlı birey sayısını ölçen yaşlı bağımlılık oranına bakıldığında 2007 yılında %10,7 iken 2023 yılında %15’e yükselmiştir (TÜİK, 2024a).

Yaşlı nüfusun artması ekonomik olarak üretim seviyesini düşürürken sağlık harcamalarını artırmakta ve sosyal alanda birçok önemli konuyu da gündeme getirmektedir. Yaşlı bakımı önümüzdeki yıllarda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de karşılaşılabilecek önemli bir politika alanı olarak durmaktadır. Ortalama yaşam beklentisinin artması yaşlılık kavramını ve yaşlılara sunulan hizmetlerin tüm yönleri ile gözden geçirilmesini zorunlu kılmakta, bu kapsamda hükümetleri ekonomiden sağlığa, sosyal güvenlikle insan kaynaklarına kadar birçok alanda politika oluşturma sürecine sokmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında yaşlılık olgusu sadece bireyleri ilgilendiren bir olgu olmayıp toplumsal bir olgu olarak durmaktadır (Mendoza-Núñez vd., 2018). Oluşturulacak politikalar bugünden geleceği şekillendirme adına önemli bir görev üstlenmektedir. Bu kapsamda her ülke kendi dinamiklerini, kaynaklarını, kültürel yapısını ve ihtiyaçlarını göz önüne alarak ve tüm paydaşları sürece dâhil ederek politikalar oluşturmak durumundadır. Yaşlanma ile birlikte artan sağlık hizmeti ihtiyacı gelecekte oldukça büyük bir alanı kaplayacağı ve sürecin hem mali hem de insan kaynağı yönünden olarak önemli yükler getireceği bilinmektedir (Birla, 2017: 75). Bunun yanında yaşlılıkla birlikte bireylerin sosyal desteğe olan gereksinimi de artmaktadır.

Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının artışının yanında Türkiye’de toplumsal dönüşüm de yaşanmaktadır. Geçmişten günümüzde geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüş, evlatların aileden uzakta yaşamının yaygınlaşması ve kadının iş yaşamında daha fazla yer almaya başlaması gibi sebeplerle birlikte yaşlı bakımı aile içinde hallolan bir durum olmaktan çıkıp yeni arayışları birlikte getirmiştir (Prieto, 2008). Anne ve babaları yaşlanan bireyler, çalışma yaşamında daha etkin olması sebebiyle artık kendileri bizzat bakım görevini yerine getirememeye başlamış ve bunu kendilerinin yerine yapacak kişilerin arayışına girmiştir. Yaşanmakta olan tüm bu sosyo-demografik değişimler, ailelerin yaşlılara yönelik bakım hizmetlerine destek taleplerini artırmaktadır.

2. YÖNTEM

Çalışmada yaşlı bakımına yönelik politikalar; bakmakla yükümlü olduğu yaşlılara yönelik bakım hizmetini çeşitli sebeplerle yerine getiremeyen bireylerin yükümlülüklerini kısmen veya tamamen bir kurum ya da kişiye devrini simgeleyen ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülen *taşeron evlatlık* kavramıyla açıklanacaktır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, literatüre yeni bir kavram olarak ortaya konulan taşeron evlatlık kavramını Türkiye'nin içinde bulunduğu nüfus, değişen toplum yapısı ve mevcut yaşlı bakım politikaları özelinde açıklamak ve tartışmaktır. Çalışmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi yönteminden faydalanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılmak istenen olgu/durum hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin incelenmesidir. Doküman incelemesi tek başına veri toplama tekniği olarak kullanıldığı gibi diğer veri toplama teknikleri ile birlikte de kullanılabilir (Mogalakwe, 2006). Amaca yönelik olarak yaşlı bakımına ilişkin araştırmalar ve konuya ilişkin TÜİK verilerinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Taşeron, kelime anlamı olarak; bir işin bir kısmını ya da işverenin sözleşmesindeki tüm yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla bir sözleşmeyle üstlenen diğer yüklenici olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2016). Burada; belirli bir iş, bu işi yapmak üzere anlaşma sağlayan bir kişi/kurum ve anlaşma sağlayan kurum adına iş yapmayı üstlenen farklı bir kişi/kurum olarak üç öge bulunmaktadır. Taşeron evlatlık ise bakmakla yükümlü olduğu ebeveynlerine farklı sebeplerle bakamayacak olan evlatların bu işi farklı şekillerde başka bir kişi ve/veya kuruma devretmesidir. Burada evlatlar, sürecin yüklenicisi konumunda olup farklı bir kişi/kurum tarafından verilmesine aracılık etmektedir. Yani taşeron evlatlar olarak nitelendirilen, ebeveynlere bakacak kişi ya da kurumlardır.

Çalışmanın bulguları bakım ihtiyaçları olan *yaşlı bireyler*, bakmakla yükümlü olan *aile bireyleri* ve bu taşeron evlatlara ilişkin politikalar geliştirmek durumunda olan *devlet* olarak üç başlıkta ortaya konulacaktır. İlk olarak yaşlı bireyler, toplumda belli statüye sahip olan, sözü dinlenen, hürmet edilen, kuşaklararası aktarımda önemli rolü olan bir konumdadır. Yaşlılar üzerinde farklı dönemlerde Türkiye'de yapılan araştırmalar, yaşlı bireylerin büyük kısmının kendi evinde ve/veya ailesi/çocukları ile birlikte yaşamak istediğini ortaya koymaktadır (TÜİK, 2022; TÜİK, 2024b). Bunun yanında yaşlı bireylerin bakım konusunda istekleri değişmekte ve çeşitlenmektedir (Rijken vd., 2017). İlgili konuda yapılan araştırmalar, uygulamada hasta odaklı bakım sağlamak için bireylerin evde bakım ihtiyaçlarının uygunluğu ve önceliği konusunda kendi görüşlerine sahip olduklarını akıld tutmanın önemli olduğu vurgulamaktadır (Dürr vd., 2024). Yani bakım verilecek olan yaşlı bireyler artık sadece temel bakım değil de kendi istekleri doğrultusunda bir bakım talep etmektedir. Bu kapsamda yaşlı bireylerin taşeron evlatlardan, evlerinde ve kendi istekleri doğrultusunda bakım istedikleri karşımıza çıkmaktadır.

İkinci olarak Türkiye'de yaşlıların bakımı geçmişten günümüze genellikle kadın aile üyeleri veya diğer gayri resmi bakıcılar tarafından sağlanmaktadır (Kalaycıoğlu vd., 2015). Türkiye'deki toplumsal değişme sürecinde göç, kentleşme, aile yapısının değişmesi, kadının çalışma yaşamında aktif rol alması gibi faktörler geleneklerin ve değerlerin değişmesini beraberinde getirmektedir (Yaşar Ekici, 2014). Bununla birlikte yaşlı bireylerin aile içerisindeki bakımı, ailenin diğer üyeleri açısından modern yaşamın bireye yüklediği diğer sorumluluklar nedeniyle her geçen gün daha da zorlaşmaktadır (Kalaycı vd., 2021). Bu durum yaşlı bakım hizmetine ve bu hizmeti veren kişilere ihtiyacı artırmış ve artırmaya devam edecektir (Kalaycıoğlu vd., 2003; Özmete ve Hussein, 2017). Aile bireyleri modern yaşamın getirdiği zorluklarla başa çıkmaya çalışırken evlerinde yaşayan ve/veya kendi ayrı evlerinde yaşayan yaşlılarına bakım hizmeti sunmanın yollarını aramaktadır. Bu arayış kapsamlı bir sistemin olmaması, kalifiye personele ulaşamaması veya maddi imkânların sınırlı olması gibi birçok konuyu beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda bakmakla yükümlü aile bireylerinin yaşlılarına bakmak için belirli bir sistem içindeki taşeron evlatlara ihtiyacı bulunmaktadır.

Üçüncü ve son olarak devlet, yaşlı bireylerin ve onlara bakmakla yükümlü aile bireylerinin istek ve ihtiyaçlarına yönelik politikalar geliştirmekle sorumlu taraf olarak süreçte önemli bir konumda durmakta ve konuya yönelik düzenlemeler yapmasının kaçınılmaz olduğu görülmektedir (Şeker ve Kurt, 2018). 2024 verilerine göre Türkiye’de evde bakım ihtiyacı olan 65 yaş üstü bireylerin oranı %16,4 iken son 12 ayda evde bakım desteği alabilen kişilerin oranı %2,5 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2024b). Yapılan araştırmalar yaşlı bakımında sağlık ve sosyal bakımın birbirinden ayrılmayan şekilde verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Hassson ve Arnetz, 2011; Yağar, 2022). Sağlık ve sosyal bakımı içerecek şekilde bütüncül sunulması hem kaynakların ve zaman israfının önüne geçilmesi hem de bireylere kaliteli bir bakım sunulması açısından önemli olduğu bilinmektedir (Hassson ve Arnetz, 2011). On İkinci Kalkınma Planı’nda 712.1 numaralı hedefte “*yaşlı bakımında sağlık ve sosyal hizmetleri bir araya getiren bakış açısıyla yeni bir model oluşturulacak, bu kapsamda kurumlar arası koordinasyon sağlanacaktır*” ifadesine yer verilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2023). Planda bütüncül bakıma geçileceğine yönelik hedefin yer alması oldukça önemlidir. Bu kapsamda ilk olarak yasal zemindeki düzenlemelerin temin edilmesi, sistemin merkezi ve/veya yerel temelli şekilde belirlenerek yol haritasının ortaya konulması gerekmektedir. Yapılan araştırmaların bütüncül bakımı önermesi sebebiyle, hizmet sunumu yapacak olan taşeron evlatların tek bireyden mi yoksa birden fazla bireyden mi oluşacağını belirlemek önem arz etmektedir. Mevcut durumda taşeron evlat olarak görev yapan gayri resmi bakıcıların sistem içindeki varlığı kayıt dışılığı beraberinde getirmektedir (Kalaycıoğlu vd., 2015), sağlık ve sosyal bakımı üstlenen kamu görevlileri de dağınık bir görünüm sergilemektedir. Bu kapsamda bütüncül bir sistemin kurulması hem dağınık görünümü ortadan kaldıracak hem de kayıt dışılığın önüne geçilmesinde önemli destek sağlayacaktır. Bunun yanında taşeron evlatların gerekli eğitimleri almış olarak hizmet sunması bir diğer önemli konuyu oluşturmaktadır.

4. SONUÇ

Çalışmada, literatüre yeni bir kavram olarak ortaya konulan *taşeron evlatlık* kavramı Türkiye’nin içinde bulunduğu nüfus ile değişen ve dönüşen toplum yapısını ve mevcut sağlık ve sosyal bakımı içeren yaşlı bakım politikalarını temel alan yeni bir kavram olarak tartışılmıştır.

Türkiye nüfusu giderek daha da yaşlı hale gelmekte ve ortalama yaşam beklentisinin artması yaşlılık kavramını ve yaşlılara sunulan hizmetlerin tüm yönleri ile gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Çeşitli faktörlerle değişen toplumsal yapı, geçmişten günümüze kabul gören toplum değerlerini de değiştirmektedir. Yaşanan bu demografik ve toplumsal değişimler yaşlı bakım politikalarındaki değişikliği zorunlu kılmaktadır. Ortaya çıkan zorunluluk mevcut sorunların daha da zorlaştırdığı karmaşık süreci beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda evde bakımın artan şekilde tercih edilen bir model haline gelmesi, bireylerin isteklerindeki artış ve farklı beklentiler, bireylerdeki multimorbidite durumunun artışı, daha kaliteli bir hizmet beklentisi ve bunun sürdürülebilir durumda olması, aile bireylerinin modern yaşamın getirdiği zorluklar içinde kendi yaşlılarına bakılması konusunda çıkmaz içinde olması süreç içindeki beklentilerin bazılarıdır.

Mevcut durumda on ikinci kalkınma planında “*yaşlı bakımında sağlık ve sosyal hizmetleri bir araya getiren bakış açısıyla yeni bir model oluşturulacak, bu kapsamda kurumlar arası koordinasyon sağlanması*” hedefinin varlığı alandaki problemlerin görüldüğü ve buna ilişkin adımların atılması bakımından önemli bir konumda durmaktadır. Ancak hedefe ilişkin yapılan bir politika önerisinin sunulmamış olması alandaki karmaşıklığın halen devam etmesine neden olmaktadır. Bütüncül bir anlayışla daha az kaynakla daha kaliteli ve etkin hizmet sunumu mümkündür (Hassson ve Arnetz, 2011). Evde bakım isteği bulunan bireylerin değerlendirilmesinden başlayarak sunulan hizmetin değerlendirilmesine kadar olan politika sürecinin hızlı şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmada ortaya konulan “taşeron evlatların” sağlık ve sosyal bakım içindeki konumunun belirlenmesi de gerçekleşmiş olacaktır.

Çalışmada ele alınan taşeron evlatlık kavramına ilişkin; yaşlı bireylerin taşeron evlatlardan beklentileri ve bakmakla yükümlü bireylerin (Y ve Z kuşağı) taşeron evlatlardan beklentilerini ortaya koymayı amaçlayan alan çalışmaları yeni çalışma konuları olarak önerilmektedir. Bunun yanında günümüz taşeron evlatları olarak farklı birimlerde uygulama alanında yer alan birey ve/veya kurumların var olan sorunlarına yönelik bir alan çalışması da farklı bir araştırma konusu olarak önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Birla, B. (2017). Ageing Population: Need for Formal Care Workers. S. Irudaya Rajan & Gayathri Balagopal (Ed.). *Elderly Care in India*. Singapore: Springer.
- Dürr, D.W., Mikkelsen, L.H. ve Moth, G. (2024), Homecare nursing: a survey of citizen experiences with health-care professionals in the time allotted for homecare, *Working with Older People*, <https://doi.org/10.1108/WWOP-10-2023-0045>.
- Hasson H. ve Arnetz, J.E. (2011). Care Recipients' And Family Members' Perceptions Of Quality Of Older People Care: A Comparison Of Home-Based Care And Nursing Homes. Department of Business Administration, Lund University School Of Economics And Management, Lund, Sweden. *Journal of Clinical Nursing*, 20(9-10): 1423-35.
- Kalaycı, I., Özkul, M. ve Tuna Uysal, M. (2021). Yaşlı Bakım İstihdamında Yaşlanma ve Yaşlılık Algısı. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 8(1), 146-170. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.795176>.
- Kalaycıoğlu, S., Rittersberger-Tılıç, H. ve Çelik, K. (2015). Bakım Sektöründe Kayıt-Dışı Kadın Emeginin Farklı Aktörleri ve Boyutları. *The World Bank, IBRD*.
- Kalaycıoğlu, S. Tol, U., Küçükural, Ö. ve Cengiz, K. (2003). Yaşlılar ve Yaşlı Yakınları Açısından Yaşam Biçimi Tercihleri. *TÜBİTAK-TUBA- UNFPA, Ankara*.
- Mendoza-Núñez, V. M., Sarmiento-Salmonán, E., Marín-Cortés, R., Martínez-Maldonado, M.L. ve Ruiz-Ramos M. (2018). Influence of the self-perception of old age on the effect of a healthy aging program. *Journal of Clinical Medicine*, 7(106), 1-11.
- Mogalakwe, M. (2006). The use of documentary research methods in social research. *African Sociological Review*, 10(1), 221-230.
- Özmete, E. ve Hussein, S. (2017). Türkiye'de yaşlı bakım hizmetleri raporu: Avrupa'dan en iyi uygulama örnekleri ve Türkiye için bir model tasarımı. *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*.
- Prieto, E. (2008). *Home Health Care Provider: A Guide to Essential Skills*. The USA: Springer Publishing Company.
- Rijken, M., Struckmann, V. van der Heide, I. Hujala, A. Barbabella, F. van Ginneken, E. ve Schellewis F. (2017). How to improve care for people with multimorbidity in Europe?. On behalf of the ICARE4EU consortium. Nivel & Technical University. Berlin.
- Şeker, A. ve Kurt, G. (2018). Bir Sosyal Politika Alanı Olarak Yaşlılık ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Nüfusbilim Dergisi*, 40, 7-30.
- TÜİK. (2022). Türkiye Aile Yapısı Araştırması, (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>.
- TÜİK. (2024a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684>.
- TÜİK. (2024b). Türkiye Yaşlı Profili Araştırması, 2023.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Yasli-Profil-Arastirmasi-2023-53809>.

Türk Dil Kurumu. (2016). <https://sozluk.gov.tr/> (17.08.2024).

Yağar, F. (2022). Türkiye’de Evde Bakım Hizmetlerine İlişkin Hasta Beklentilerinin Doküman Analizi Yöntemi ile İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 48, 203-214.

Yaşar Ekici, F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. The Journal of Academic Social Science Studies. 30, 209-224. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2594>.

Türkiye'nin İthal Hayvan Politikası Üzerine Tartışmalar

Discussions on Türkiye's Livestock Import Policy

Dr. Sedat Çobanoğlu^a

^a*Bağımsız Araştırmacı, drsedatcobanoglu@gmail.com*

1. GİRİŞ

Devletlerin özellikle yasama ve yürütme organlarının ana omurgasını oluşturan hükümetler, vatandaşların yaşam alanlarına ilişkin pek çok karar almakta ve uygulamaya koymaktadır. Bu uygulamaların her biri, bir kamu politikası olarak düşünülebilir. Bu kararlar, siyasi mercilerin etkisiyle ulusal, bölgesel ya da yerel seviyede uygulanabilir. Bu noktada birçok farklı bileşenin yer aldığı kamu politikası sürecinde pek çok oyuncu etkili olabilir. Bu bütünsel yapı içinde hükümetlerin rolü oldukça önemlidir. Çünkü hükümetler aldıkları kararlar ile toplumsal sorunların çözümüne odaklanmaktadır. Thomas R. Dye (2012: 3)'ın da belirttiği gibi, hükümetlerin yapmayı ya da yapmamayı tercih ettiği her bir karar alma ve uygulama süreci bir kamu politikası olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla hükümetler, temel prensipte uyguladıkları program ve politikaların başarılı olmasını hedeflemektedirler. Hükümetler uyguladıkları politikalarda başarılı faaliyetler yürüttüklerini ifade etseler de hem ulusal ve bölgesel hem de yerel politikalarda olumsuz gelişmeler yaşanabilmektedir. Dolayısıyla kamu politikası sürecinin her bir aşamasının detaylı bir şekilde analiz edilmesi ve uygulanacak politikaya ihtiyaç olup olmadığının belirlenmesi oldukça önemlidir. Aksi takdirde, ihtiyaç dışı ya da yerel dinamikler göz önüne alınmadan uygulanmaya çalışılan kamu politikaları hem ulusal ve bölgesel hem de yerel seviyede birtakım olumsuz çıktılara sebebiyet verebilmekte ve kaynakların israf edilmesine neden olabilmektedir. Böylece başarısız ya da yeterince başarılı olmayan kamu politikaları ortaya çıkabilmektedir. Bu başarısızlıklar hem küresel hem de ulusal ölçekte diğer krizleri tetikleyebilmektedir.

Bu kapsamda çalışmada, Türkiye'deki hayvancılık faaliyetlerine ilişkin yürütülen politikaların, ne gibi çıktılarını olduğu tartışılmıştır. Bu politikaların başarılı mı ya da başarısız mı oldukları ve kimler için başarılı olduğu sorgulanmıştır. Çünkü hem küresel hem de ulusal alanda yaşanan gelişmelerle birlikte ülkemizde uzun zamandır gıda fiyatlarının oldukça yüksek seyretmesi ve ihtiyaç miktarlarının karşılanamaması sorunları, toplumda bitmeyen bir tartışma konusudur. Cumhuriyetimizin kuruluşundan günümüze kadar geçen süreçte tarım ve hayvancılık politikalarındaki kronik hale gelen çözümsüzlükler, geçici çözüm yöntemleriyle sonlandırılmaya çalışılmaktadır. Öyle ki, ülkemizde nüfusun artması, kırsal kesimde nüfusun azalması, kentlerdeki nüfus artışı, göç sorunları ve diğer küresel sorunlar, gıda ihtiyacını daha da artırmıştır. Ayrıca üreticilerin hayvan yetiştirmede kullandığı yem ve tahıl ürünleri için gübre girdi maliyetleri de son yıllarda hızlı bir şekilde artmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak ülke içindeki et/gıda ihtiyaçlarının artması gerekçe gösterilerek *ithal hayvan politikası* yaklaşımı hükümetler tarafından geçici çözüm niteliğinde uygulanmaya devam edilmektedir. Fakat üreticilerin yansıra ithal politikanın olumsuz yönlerini eleştirenler, ithal hayvan politikasının olumsuz politika çıktıları olduğunu ve bunların birçok soruna yol açtığını ileri sürmektedirler. Çünkü ithal hayvan politikası sebebiyle Türkiye'nin hayvan varlığının önemli oranda erimeye başladığı ve gelecek yıllarda ülkemizin et ve süt ürünleri bakımından ciddi sorunlarla karşılaşabileceği belirtilmektedir (Yıldırım, 2024). Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2022-2023 yılı hayvan sayıları kıyaslanacak olursa, küçükbaş hayvan kategorisinde koyun sayısı, haziran ayı sonu itibarıyla bir önceki yılın aralık ayına göre yüzde 4,7 azalarak 42 milyon 565 bin baş, keçi sayısı ise yüzde 7,5 azalarak 10 milyon 709 bin baş olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2024).

Dahası Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre yurt dışından ithal edilen hayvanların bilinmeyen

bazı hastalıkları taşıma riski de bulunmaktadır. Örneğin Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Hayvan Sağlığı Sektör Politika Belgesi 2021-2025'e göre hayvan ithalatının riskli olduğu belirtilmektedir. Bu politika belgesinde; "Hayvan ithalatı, ülkemizde görülmeyen hastalıklar açısından risk oluşturmaktadır. Ayrıca mavi dil virüs serotip 8'in Avrupa'da ortaya çıktıktan sonra, ülkemizde de görülmesi bu duruma bir örnek olarak gösterilebilir." şeklinde bir ifade geçmektedir. Dolayısıyla bakanlık teşkilatı, olası riskleri öngörebilmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvan Sağlığı Sektör Politika Belgesi 2021-2025, 2021: 35). İşte bu noktada, Türkiye'deki hayvan sayının azalması ve diğer ülkelerden olası hastalıkların ülkemize taşınması riski gibi olumsuz politika çıktıları, uygulanan ithal hayvan politikasının başarısız yönlerinin daha fazla olduğunu göstermektedir.

2. YÖNTEM

Çalışmada Türkiye'de yükselen et fiyatlarından ve karşılanamayan et ihtiyacından hareketle, hükümetlerin bir kamu politikası olarak neden ithal hayvan politikasını tercih ettiği ve bu politikanın hangi oyuncular için başarılı ya da başarısız olduğu ele alınmıştır. Bu konu kapsamında çalışmada seçilen ithal hayvan politikasının başarılı olup olmadığı ya da hangi oyuncular için başarılı olduğu sorgulanmıştır. Çalışmada toplanan veriler, literatür taraması yapılarak toplanmıştır. Ayrıca TÜİK verileri de çalışmada kullanılmıştır. Veri analizi tekniğiyle toplanan veriler değerlendirilmiştir. Çalışmanın alan yazında çalışanlara, politika yapıcılara ve üreticilere katkı sağlaması beklenmekte ve ayrıca yeni bir tartışmaya olanak sağlaması için faydalı olacağı da değerlendirilmektedir.

3. BULGULAR

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana tarım ve hayvancılık alanında 1980'li yıllara kadar devlet destekli kamu politikaları yürütülürken, sonrasında bu anlayış terkedilerek çiftçi ve üretici kendi başına bırakılmaya başlanmıştır. Kamu yararı yerine şirketlerin kar odaklı yaklaşımları ön plana çıkmıştır. Bu süreçte, ihalelerle yurtdışından canlı hayvan ve et getiren şirketler önemli roller üstlenmişlerdir. Bu oyuncular aracılığıyla hayvan/et/gıda ihtiyacı karşılanmaya başlanmıştır. Bu süreçte;

- 1- Canlı hayvan ithalatının yapılması tepeden indirgemeci bir şekilde yürütüldüğünden, bu politika yerelden kopuk biçimde ilerlemiştir.
- 2- 1980'li yıllarda İngiltere'de ortaya çıkan ve ihraç edilen sığır ve et ürünleri aracılığıyla dünyaya yayılan Deli Dana Hastalığı (BES) ve olası diğer benzeri hastalıkların yayılma riski ortaya çıkmıştır.
- 3- Canlı hayvan ithalatı, 1980'li yıllardan bu yana (1997-2010 yılları hariç) özellikle 2010 yılı sonrasında artan oranlarda yapılmaya devam edilmektedir. Ancak bu süreçte halen sorunlar çözülememiştir. Çünkü bu süreçte; yapılan hatalardan ders çıkarılmaması, denetim/gözetim başarısızlıkları, politika uygulama sorunlarının varlığı ve politika uygulayıcılarının tecrübesizliği ön plana çıkmıştır.
- 4- Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından canlı hayvan ithalatına izin verilen ülkeler listesinde yasaklanan ülkeler arasında aynı ülkenin farklı bölgelerine izin verilebilmektedir. Örneğin ABD ve Almanya'ya genel olarak ithalat izni verilirken, öte yandan yasaklanan ülkeler arasında bu iki ülkenin belirli yasaklı bölgeleri olduğu vurgulanmaktadır. Bu durumun denetiminin nasıl olacağı netleştirilmelidir.
- 5- Hükümetler, piyasadaki canlı hayvan stoklarını artırma ve piyasada et miktarını yükseltme yoluyla fiyatları düşürmeyi hedeflerken, öte yandan iç piyasada uzun vadede hayvan stokunun azalmasına sebep olmuşlardır.
- 6- Uygulanan ithal hayvan politikası, hayvan satanlar, ithal eden hükümetler ve aracı şirketler gibi politika oyuncuları için bir başarı olarak görülse de Türkiye'deki hayvancılık politikalarının diğer

oyuncularından olan çiftçiler, üreticiler ve hatta tüketiciler bakımından ise başarısızlık olarak görülebilir.

4. SONUÇ

Kamu ihtiyaçlarının yerinde, zamanında ve sağlıklı sağlanması bakımından birtakım öneriler şu şekilde sıralanabilir: 1-Kademeli olarak canlı hayvan ithalatı azaltılarak sonlandırılabilir ya da sınırlandırılabilir. 2-Türkiye’de çiftçi ve hayvan üreticilerine hibe, mera ve yem desteği gibi girdiler düzenli, denetimli ve hesap verilebilirlik ilkeleri kapsamında sunulabilir. Ayrıca üreticilere verilen destek ve hibeler (yem ve akaryakıt gibi) Tarım ve Orman Bakanlığının taşra uzantıları olan Tarım Müdürlükleri tarafından düzenli olarak takip edilmesi gerekmektedir. 3-Üreticiler ile politika uygulayıcıları arasında bir köprü şeklinde iletişim ağı kurulabilir. Bu alanda politika kararları alınırken, yerelden merkeze uzanacak şekilde kararlara katılım mekanizması oluşturulabilir. 4- Üreticilere yönelik destek verilirken modern ve teknolojik altyapı unsurları (internet tabanlı uygulamalar gibi) kullanılabilir. Ayrıca teknolojik yenilikler, ağıl ve diğer tarımsal yapıların (silo, ahır vb.) uygun şartlarda yapılması konusunda kullanılabilir. Dahası eğitimli üreticilerin yetiştirilmesi amacıyla belirli dönemlerde alanında uzman veteriner hekimler ya da hayvan sağlığı uzmanları tarafından üreticilere hem yüz yüze hem de internet destekli eğitimler planlanabilir.

5. KAYNAKÇA

- Dye, R. Tomas (2012). Understanding Public Policy, (14th Edition), USA: Pearson Education.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayvansal-Uretim-Istatistikleri-Haziran-2023-49680> (17.02.2024)
- Yıldırım, Ali Ekber, 11 Şubat 2024, “İthalat Politikası Türkiye’nin Hayvan Varlığını Eritti”, <https://www.tarimdunyasi.net/2024/02/11/ithalat-politikasi-turkiyenin-hayvan-varligini-eritti/>, (17.02.2024).
- Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvan Sağlığı Sektör Politika Belgesi 2021-2025, 2021. https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/yayin/HAYVAN%20SA%C4%9ELI%C4%9EI%20SEKT%C3%96R%20POL%C4%B0T%C4%B0KA%20BELGES%C4%B0_2021-2025.pdf, (18.04.2024).

XI. Kamu Politikaları Analizi alıştayı

31 Mayıs – 1 Haziran 2024

Bandırma

Sonuç Bildirgesi

2009 yılından bu yana Kamu Politikaları Analizi alışma Grubu tarafından organize edilen Kamu Politikaları Analizi alıştaylarının on birincisi farklı üniversitelerden bilim insanlarının katılımıyla 31 Mayıs – 1 Haziran 2024 tarihlerinde Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ev sahipliğinde Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Öğrenci Yaşam Merkezinde düzenlendi.

Kamu politikaları ve kamu politikaları analizi alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde yurtdışında geliştirilen teorik çerçevelerin tanıtılması önemli bir yer tutarken, belli bir kamu politikası alanındaki gelişmelerin kronolojik bir dökümünün çıkarılması da diğer eğilimi temsil etmektedir. Özellikle yasal ve kurumsal çerçevenin yanında olayların kronolojik şekilde betimlemesini yapan bu tarz çalışmaların nedir sorusuna yanıt vermekte başarılı olmakla birlikte neden ve nasıl sorularına yanıt vermede daha yüzeysel kaldıkları ve derinleşemedikleri de görülmekteydi.

Bir teorik çerçevenin tanıtılması ve alandaki gelişmelerin betimlenmesi değerli katkılar olmakla birlikte bu seviyenin ötesine geçilmesi gerektiği alanda çalışan bilim insanları tarafından dile getirilmektedir. Özellikle kamu politikaları analizi perspektifinden yazılan tezlerin sayısının artması, yayınların çoğalması, verilen derslerin ülke sathındaki muhtelif üniversitelerde yaygınlaşması ve alandaki artan bilgi birikiminin bu aşamanın ötesine geçilmesini ve daha derinlikli çalışmalar yapılmasını mümkün kılacağı düşüncesi doğrultusunda alıştayı teması belirlendi.

alıştayı teması “Kamu politikaları neden ve nasıl değişir?” olarak belirlendi ve bildiri çağrısına çıkılırken gönderilecek bildirilerin politikaların değişimini açıklama sürecinde bu alanda geliştirilen teorik çerçevelerden birine göndermede bulunması ön şartı getirildi. Bu tercihlerin temel nedenlerinden birisi de yukarıda belirtilen “yaygınlaşma ama derinleşememe” sorununun aşılması yönündeki irade beyanıydı.

İki gün süren çalıştayda sunulan bildirilerin değişimi açıklama sürecinde belli teorik çerçevelere referansla açıklamalarını yaptıkları, görgül açıdan güçlü bir araştırmaya ve veriye dayandıkları veya yöntem açısından sağlam bir duruşları olduğu görülmüştür. alışmalar bu niteliklerden en az birine sahipken, bu niteliklerden bazılarının eksik olduğunu gördüğümüz çalışmaların daha başlangıç aşamasında olduğu ve arayış sürecinde fikir almak için çalıştaya katıldıkları görülmüştür. Bu açıdan çalıştayda sunulan bildirilerden hareketle alanın artık belli bir olgunluğa ve katılımcıların da belirli bir birikim ve farkındalığa sahip olduğu görülmüştür.

alıştay deneyimli davetli konuşmacılarıyla alandaki son gelişmeleri tartışması yanında, deneyimli araştırmacılarla genç araştırmacıları bir araya getirerek karşılıklı etkileşime imkân vermesi açısından da başlangıçtan bu yana hedeflediği tartışma ortamını yaratmayı başarmıştır. Özellikle sunumdan çok tartışmaya yer veren, toplantı yöneticisinin oturum başkanı değil bir kolaylaştırıcı ve tartışmacı olduğu, ama en önemlisi yapıcı eleştiri geleneğinin bildiri sunan arkadaşlarımızı beslediği bir toplantı daha gerçekleştirmek oldukça sevindiriciydi. Bu toplantının getirdiği bir diğer yenilik ise oturumlarda alınan kayıtların katılmayanların izlemesi için internet üzerinden paylaşıma sunulması ve daha geniş bir kitleye ulaşmasının mümkün kılınması olmuştur.

Sunulan bildirilerde kamu politikalarının toplumdan gelen talepler doğrultusunda değişebileceği gibi siyasal mülahazaların değişim sürecinde etkili olabileceği; değişimin yönetilmesinde kurumsal geleneklerin sürekliliği sağlarken, söylemlerin ve anlam dünyalarının değişimi sağlama potansiyeli taşıdığı; politika transferinin farklı türlerinin değişimi açıklamada faydalı olabileceği; değişimin artırıcı mekanizmalar üzerinden gerçekleştirilebileceği gibi kesintili denge modelinde görüldüğü gibi uzun süren istikrar süreçlerinin ardından gelen büyük değişimler şeklinde de gerçekleşebileceği konuları tartışılmıştır.

Katılımcılardan alınan geri bildirimler doğrultusunda;

Çalıştayın kısa sunum – uzun tartışma formatının devam etmesinin özellikle geri bildirim açısından önemli olduğu ve ileride de bu önceliğin korunması önerilmiştir.

Lisansüstü öğrencisi veya kariyerlerinin erken safhalarında olan akademisyenlerimizin yaptıkları çalışmalara dair geri bildirim alabilecekleri bir danışma mekanizmanın kurulması önerilmiştir. Özellikle belli bir alanda birikime sahip akademisyenlerin yöntem konusundaki sorunlarının aşılmasında bu mekanizmanın önemli olacağı belirtilmiştir. Bu mekanizmanın çevrimiçi yürütülebileceği gibi, yaz okulu-kış okulu benzeri formatlarda da yürütülebileceği belirtilmiştir.

Bir blog tarzında kısa yazıların, tanıtımların veya uygulama örneklerinin paylaşılacağı bir platformun alandaki birikime katkı verebileceği belirtilmiştir.

Çalıştay bildiri çağrısının daha erken bir tarihte yapılması ve gönderilen genişletilmiş özetlere hakemlerin birkaç kez yorum ve düzeltme yapması önerilmiş, bu müdahalenin bildiri kalitesini arttırabileceği belirtilmiştir.

Bu önerinin devamında, bildiri başvurularında yazarlar için ayrıntılı bir bilgi notu hazırlanması, içerikte yer alması istenen hususların detaylandırılması ve mümkünse şablon halinde bir format hazırlanması önerilmiştir.

Farklı üniversitelerde verilen alandaki yöntem ve teorilere dair lisansüstü derslerin çevrimiçi platformlardan diğer üniversitelerde öğretim gören lisansüstü öğrencilere özel öğrenci statüsünde veya izlemek isteyen akademisyenlere izleyici olarak açılması da diğer bir öneri olmuştur.

Sonuçta, XI. Kamu Politikaları Analizi Çalıştayı kamu politikaları analizi alanında çalışan bilim insanlarından oluşan bir epistemik/bilgi topluluğunun ulaştığı akademik olgunluğu/yetkinliği gösteren bir toplantı olmuştur. Birlikte iş yapmanın zor olduğu bir coğrafyada böylesi bir toplumsal müşteregin, bildiri sunanlardan kolaylaştırıcılara, düzenleme komitesi üyelerinden hakemlere, katılımcılardan öğrencilere ve üniversite idari personeline kadar bir dizi paydaşın katkısıyla imece usulü ortaya çıkarılması ve bu kadar uzun soluklu olması da oldukça önemli bir başarıdır. Bu sonucun ortaya çıkmasına katkı veren her bir paydaşımıza sonsuz teşekkürlerimizle.

Çalıştay Düzenleme Kurulu adına Prof. Dr. Gökhan Orhan

KPA Çalışma Grubu

Kamu Politikaları Analizi Çalışma Grubu bu alanda çalışan ve eser veren bilim insanı ve uygulamacıların oluşturduğu bir çalışma grubudur. Çalışma grubunun amacı bu alanda yapılan çalışmaların geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve tanıtılmasıdır. Bu amaçla 2009 yılında Mersin Üniversitesi'nde düzenlenen ilk Kamu Politikaları Analizi Çalıştayı'ni takiben, TODAİE, Balıkesir Üniversitesi-Bandırma İİBF, Hacettepe Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde yüz yüze düzenlenen çalıştaylara ilaveten, pandemide ve deprem sonrası dönemde çevrim içi iki çalıştay düzenlenmiştir. Çalışma Grubumuz pandemi döneminde bir dizi webinar düzenlemiş, alanda çalışan bilim insanlarını bir araya getirmiştir. 2024 yılında düzenlenen XI. Çalıştayı ev sahibi Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü olmuştur.

Kamu Politikaları Analizi Çalışma Grubu işlerini imece ve iş birliği usulüyle yürüten bir epistemik topluluktur. [Kamupolitikalari.org](http://kamupolitikalari.org) web sitesi üzerinden alanda yapılan çalışmaların ve verilen derslerin tanıtımı yapılmaktadır. Haberleşme için bir e-posta grubu ve duyurular için sosyal medya hesaplarını kullanan çalışma grubunun gücü bu konuyu çalışan ve birlikte bu alanı zenginleştirmeye çalışan bir epistemik topluluk olmasından gelmektedir.

Çalışma Grubunun düzenlediği çalıştayların formatı az sayıda sunum ve derinlemesine tartışmayı içerir. Yapıcı tartışma ve yol gösterici eleştiri hedefi doğrultusunda işleyen bu format hakikat ateşinin fikirlerin çarpışmasından doğacağına duyulan inancın bir yansımasıdır.

Çalışma grubunun web sayfasına <http://kamupolitikalari.org/> adresinden ulaşabilir, @KPA_Turkiye Twitter ve kpaturkiye Instagram hesaplarımızdan bizi takip edebilirsiniz.

KAMU POLİTİKALARI NEDEN VE NASIL DEĞİŞİR?
XI. KAMU POLİTİKALARI ÇALIŞTAYI
GENİŞLETİLMİŞ BİLDİRİ ÖZETİ KİTABI

31 MAYIS-1 HAZİRAN 2024
Bandırma-Balıkesir / TÜRKİYE